

InfoMigjorn

Butlletí digital
sobre llengua
catalana

Núm. 1.293

Dimarts, 26 de juliol del 2016

SUMARI

- 1 Josep Lacreu ▶ 'Almorzar' i altres presumptes castellanismes
- 2 Teresa Tort ▶ Depèn de tu? Algunes reflexions sobre converses bilingües
- 3 Mònica Montserrat i David Paloma ▶ Per a més tard
- 4 Jordi Badia i Pujol ▶ Fer-se un autogol a si mateix en la seva pròpia porta
- 5 J. Leonardo Giménez ▶ Alfarrassar i alborussar
- 6 Albert Pla Nualart ▶ Endurança, resiliència, resistència i paciència
- 7 Ainhoa Sorrosal ▶ Com defensar l'ús del català sense passar per impertinent
- 8 Carles de Rosselló ▶ Brexit lingüístic per a l'anglès?
- 9 Margalida Ballester Pou ▶ RodaMots: una aplicació didàctica
- 10 Enllaços i convocatòries

Avís / InfoMigjorn no es publica durant el mes d'agost. Tornem el 6 de setembre. Bones vacances!

InfoMigjorn és un butlletí que distribueix missatges informatius relacionats amb la llengua catalana.

Elaborat i distribuït per la Xarxa de Mots. Edició d'aquest número: Jordi Palou i Ramon Torrents.

Subscripcions: <http://migjorn.cat/alta.php> Adreça de contacte: infomigjorn@migjorn.cat   @InfoMigjorn

1 'Almorzar' i altres presumptes castellanismes

Josep Lacreu

Blog *Pren la paraula*, 07/07/2016

<http://red.levante-emv.com/joseplacreu/2016/07/07/almorzar-i-altres-presumptes-castellanismes/>

Els castellanismes, des d'un punt de vista lingüístic, no són més que una determinada modalitat d'estrangerismes. Concretament, són aquells mots que, procedents del castellà, han passat a dir-se en valencià. Poden tindre un ús incipient o estar consolidats; poden tindre la mateixa forma i pronunciació que el castellà o poden haver-se adaptat fonèticament, morfològicament i fins i tot ortogràficament; poden estar acceptats normativament o no. Però, en tot cas, no són diferents dels anglicismes, dels gal·licismes, dels italianismes i de tants altres mots provinents d'altres llengües.

Amb tot i això, des d'una perspectiva sociolingüística, els castellanismes constitueixen una categoria especial dins del conjunt d'estrangerismes. No tindria per què ser així. Però ho és. En la pràctica, la paraula *castellanisme* s'ha assimilat de manera generalitzada a barbarisme, a error. Esta concepció dels castellanismes és fruit, sens dubte, de la relació històrica que hem mantingut amb el castellà. A causa del contacte intens entre les dos llengües al llarg del temps i, sobretot, d'una relació de dependència política i social, la influència del castellà sobre el valencià ha sigut molt més gran que la de qualsevol altra llengua. Això és evident. I també és cert que, com a conseqüència d'esta situació anòmala, la normativització del valencià ha posat un èmfasi especial a depurar castellanismes. En part és comprensible. Respon a la llei del pèndol: els excessos en un sentit es compensen amb excessos en l'altre per a intentar trobar un punt d'equilibri. Però, a vegades, obsedits per un zel proteccionista desmesurat, es poden arribar a veure castellanismes on no n'hi ha. En dos llengües formades a partir de la mateixa matriu, com és el cas del valencià i el castellà, que presenten tantes concomitàncies i avatars històrics compartits, és normal que hi haja evolucions lèxiques paral·leles. Les coincidències formals no són necessàriament el resultat de la interferència d'una llengua sobre l'altra.

La paraula *almorzar*, per exemple, ¿és un castellanisme? Durant molt de temps s'ha considerat que ho era. Almenys estava exclosa de la majoria dels diccionaris de la nostra llengua. Però ¿ho és realment? Mirem primer, abans de respondre, les dades següents. La paraula *almorzar* prové de la forma llatina *ad-mordēre*, que significava 'mossegar lleugerament'; per contacte amb l'àrab, es

va reemplaçar el prefix *ad-* per l'article àrab *al-*, donant lloc a *almorzar*. Un procés paral·lel s'esdevingué en castellà i en portugués, on es van crear les formes *almorzar* i *almoçar*, respectivament.

L'ús de la variant *almorzar* es documenta des de ben antic. En la *Crònica* del rei Pere el Cerimoniós ja es diu: «Totes les gents de nostres hosts almorzaren un poch» (1382); també apareix usada reiteradament en els sermons de sant Vicent Ferrer: «perquè no almorzaríem per lo matí?» (1410); en l'*Spill* de Jaume Roig: «Seya's a taula / avent menjat / he almorzat / ja de matí» (1460); en el *Vita Christi* de sor Isabel de Villena: «sa senyoria estojava un poch de pa perquè pogués almorzar e berenar lo seu amat fill» (1497).

D'altra banda, l'alternativa que durant molt de temps s'ha considerat l'única forma correcta, *esmorzar*, ¿és més genuïna? És més diferent del castellà, això sí. Però valorar la genuïnitat d'una paraula per la seua aparença superficial en contrast amb una altra llengua no deixa de ser un argument fútil. La realitat és que apareix documentada per primera vegada prou més tard que *almorzar*, concretament l'any 1575, en el *Thesaurus puerilis* del ciutadà valencià d'origen gironí Onofre Pou: «Lo qui no ha esmorsat». Després, almenys entre els escriptors valencians, el seu ús es reprén en ple segle XX per autors com Joan Baptista Valls (1922), Miquel Adlert (1953) o Rafael Villar (1959)... I ja en els anys seixanta és quan es produïx l'esplet esponerós d'*esmorzars*. Però això ja és una altra història.

De tot este conjunt de dades, es desprén sense marge per al dubte que la forma *almorzar* és ben genuïna. Encara que, en realitat, i cal reconèixer-ho, això tampoc és cap novetat. El mateix Joan Coromines ja consigna explícitament en el seu *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana* que «*esmorzar* [és] menys general que la més antiga *almorzar*». I, evidentment, és l'única forma registrada en els diccionaris valencians històrics: el de Manuel Joaquim Sanelo (1802), el de Josep Escrig (1851), el de Miquel Rosanes (1864), el de Constantí Llombart (1887), el de Martí Gadea (1891), el de Lluís Fullana (1921)...

A tall de conclusió, pot ser convenient fer una breu reflexió global sobre els castellanismes de la nostra llengua. En primer lloc, cal constatar que, a pesar de les prevencions històriques que hem tingut respecte als castellanismes, n'hi ha centenars en els nostres diccionaris: *burro*, *cacic*, *cigarro*, *maco*, *paio*, *sabatilla*, *xato*... en són una mínima mostra. Com també hi ha molts valencianismes en castellà: *alambor*, *alioli*, *chuleta*, *masía*, *moscatel*, *panoli*... Es tracta de llengües que han mantingut un contacte intens, i les transferències lèxiques entre l'una i

l'altra formen part de la més absoluta normalitat. Arribats a este punt, dins del procés de normalització lingüística en què estem immersos, potser és desitjable superar reticències atàviques i tendir a adoptar una actitud normal amb el castellà, i normal significa equiparable a la que apliquem amb qualssevol altres estrangerismes. Cal tindre en compte que el rebuig a les formes que es diuen habitualment, ni que siga amb el benintencionat propòsit de depurar una llengua, suposa alçar una barrera per a molts parlants. No sols incrementa les dificultats d'aprenentatge del codi lingüístic, sinó que també els genera inseguretat. La reiteració insistent del missatge depurador en la seua versió més tosca i primària («no es diu així, cal dir-ho aixà») ha causat estralls en la confiança de molts parlants. I a vegades de manera totalment gratuïta: condemnant paraules ben genuïnes, com *almorzar*, per exemple. Tot això ha tingut un efecte pervers: molts valencianoparlants creuen, de manera totalment injustificada, que parlen malament el valencià. El corol·lari lògic d'esta falsa creença és que, en molts contextos, sobretot aquells que s'associen a situacions formals, molts valencians es decanten per fer servir el castellà. En una llengua de vitalitat tan esquivada com la nostra, això representa una verdadera tragèdia col·lectiva.

2 Depèn de tu? Algunes reflexions sobre converses bilingües

Teresa Tort

Lliure i Millor, 17/07/2016

<http://lliureimillor.cat/2016/07/17/depen-de-tu-algunes-reflexions-sobre-converses-bilingues-per-teresa-tort/>

Desitjar una transformació en algun àmbit de la societat i estar-ne pendent durant dècades pot ser molt decebedor. Malgrat que moltes persones estiguen treballant pel canvi, les inèrcies instal·lades en els costums socials persisteixen amb tossuderia.

A la [IV Jornada sobre Llengua i Societat als Territoris de Parla Catalana](#) del 7 de juliol passat vaig anotar algunes constatacions molt interessants: cap llei farà una llengua normal; cal alinear les voluntats i els comportaments; vivim en un ambient d'estrès lingüístic i s'ha d'evitar la racialització del català.

Fins i tot, diria que aquestes quatre idees permeten fer balanç de la política lingüística de les tres últimes dècades i ajuden a esbossar les línies de treball en què cal continuar incidint. Però caldria afegir-hi algunes consideracions més: en

primer lloc, que el català tingue una presència normal en el seu hàbitat natural no depèn només de les lleis que fan els governs; però sense lleis que li vagen a favor mai no serà normal. En segon lloc, si els governs i tots aquells que tenen alguna classe de responsabilitat professional sobre la projecció futura del català no fan correspondre els seus discursos amb la praxi, no avançarem. En tercer lloc, cal reconèixer quins són els obstacles per a l'ús del català en cada àmbit per tal de prendre les mesures que faciliten que els ciutadans que aspiren a usar el català en la seua vida diària ho puguem fer sense heroïcitats. I, finalment, hem de continuar treballant perquè el català no esdevingue una llengua de l'intragrup, és a dir, només usada pels que som d'aquí des dels segles dels segles i uns quants conversos més.

De tots aquests objectius, el que em sembla més difícil d'aconseguir és l'últim de tots. I m'ho sembla perquè, en realitat, depèn de tots els altres. I també perquè implica les accions impulsades tant des de l'administració com les accions quotidianes de cadascun dels membres de la comunitat.

Potser recordareu una campanya que la Generalitat de Catalunya va impulsar als anys vuitanta amb el lema 'Depèn de tu'. Segons la descripció que en fa el [web oficial](#), "va venir motivada en part per la demanda dels aprenents de català, que es queixaven en els cursos de la dificultat d'aconseguir que **els parlants habituals de català no canviessin de llengua** en detectar el seu accent no catalanoparlant d'origen". Trenta anys després som al mateix lloc.

El programa del [Voluntariat per la llengua](#) que fa deu anys que es promou a tot el Principat pretén corregir aquesta mateixa norma social de convergència al castellà. Aquesta norma, però, ara ja no s'aplica només amb els que tenen el castellà com a llengua d'expressió habitual, sinó també amb tots els que els catalanoparlants intueixen que són d'origen estranger; sàpiguen castellà o no en sàpiguen. La magnitud de la tragèdia és, per tant, major.

De fet, al llarg de l'última dècada, la norma social de convergència al castellà ha anat dient a la població nouvinguda que no calia que aprenguéssim català i que el que realment li seria útil per viure aquí és el castellà. Encara que ens resistim a reconèixer-ho, això els ho ha estat explicant tothom; **també el 80% dels catalanoparlants que usen de manera habitual el català.**¹ I, a pesar de tot, el 65% dels aprenents de català del [Consorti per a la Normalització Lingüística](#) són d'origen estranger.

Deixeu-me dir que, com a activista per la llengua, et cau l'ànima als peus quan veus un professor de català que parla en castellà amb els seus alumnes adolescents a fora de l'aula; quan contemples una tècnica municipal de recursos

humans que atén en castellà els aspirants a una plaça pública que es van a examinar del nivell A de català; quan ets espectadora fortuïta de les dificultats que té algun voluntari per la llengua de mantenir el català amb el seu aprenent... Potser aquestes anècdotes no són la norma general, però són reals.

Siguem clars: no passar-se al castellà innecessàriament és com deixar de fumar. Significa canviar un hàbit o una conducta inconscient molt arrelada. Revertir aquesta norma, doncs, demanarà unes fases imprescindibles: tindre **consciència dels prejudicis** que provoquem amb aquesta conducta; **voler canviar-la**; fixar-nos **objectius concrets** per posar en pràctica la lleialtat activa² i trobar la **voluntat suficient** per executar els objectius establerts. Com en tots aquests processos, si algú ens acompanya en aquest camí tot resultarà més fàcil.

En definitiva, la resposta òbvia a la pregunta de l'encapçalament és que sí. És clar que depèn de tots nosaltres que el català recuperi l'espai central en la comunicació social del territori propi. No solament de nosaltres, però de nosaltres també.

És *vox populi* que la voluntat mou muntanyes.

¹ Vegeu [dades sobre converses bilingües](#) presentades a la III Jornada sobre Llengua i Societat als Territoris de Parla Catalana, de juliol de 2015.

² Vegeu concepte de lleialtat activa, de Vicent Pitarch, a [l'entrada de lleialtat lingüística de la Viquipèdia](#).

3 Per a més tard

Mònica Montserrat i David Paloma

El Punt Avui Cultura, 17/07/2016

<http://www.elpuntavui.cat/article/5-cultura/19-cultura/985248-per-a-mes-tard.html>

“L'ús de les preposicions per i per a presenta diferències significatives en la llengua oral espontània dels diferents parlars. En valencià, en tortosí i en els parlars nord-occidentals més ponentins, com també en pallarès, es diferencien clarament totes dues preposicions. En la resta del nord-occidental s'usen d'una manera menys sistemàtica. I en els altres parlars (català septentrional i central, parlars baleàrics i alguerès) es fa servir per d'una manera general. En els registres formals es diferencia l'ús de totes dues preposicions, encara que en certs casos es considera igualment

acceptable l'ús de *per* o *per a* amb el mateix significat.” [Reproducció d'un fragment GIEC]

El capítol de la *Gramàtica de la llengua catalana* que tracta de les preposicions *per* i *per a* comença amb les generalitats exposades, però hi afegeix, a més a més, que totes dues preposicions es combinen amb sintagmes nominals, certs adverbis, sintagmes preposicionals, oracions en forma personal i oracions d'infinitiu.

Els usos que s'exposen no són pocs. Entre els principals i els “altres usos”, el lector hi trobarà un gavadal de singularitats. En destaquem una que afecta la preposició *per* utilitzada amb un valor espacial, que pot ser dinàmic o estàtic. És dinàmic quan indica el trajecte o la ruta d'un desplaçament (*Van de Barcelona a Lleida per Tarragona*) i és estàtic quan indica localització dins d'un espai (*Els vigilants es reparteixen per tot el recinte*), localització externa d'una part d'un objecte o individu (*Han lligat el gos per la pota*) i situació aproximada (*Trobaràs els papers per la taula*).

La majoria són usos unànimement acceptats: els uns van amb *per* i els altres, amb *per a*. N'esmentem també un únic cas, potser el més repetit en la història de les preposicions *per* i *per a*. És el de la festa, que es fa *per* l'Oriol quan aquest n'és la causa (ell ha demanat que es faci una festa o la festa es fa en honor seu) i es fa *per a* l'Oriol quan aquest n'és el destinatari (l'Oriol és qui obrirà els regals, per entendre'ns).

La novetat arriba en dos punts. D'una banda, la *Gramàtica* considera igualment acceptables tres usos que en els registres formals tant trobem amb *per* com amb *per a*. És l'opinió (*Per/per a nosaltres, és una bona solució*), la concessió sense valor ponderatiu (*Per/per a les coses que menja, no està gras*) i la vocació o tendència (*Estudia per/per a metge*). Amb *per* o amb *per a*: tot és acceptable. Nosaltres diem que els autors faran bé d'optar per una de les dues preposicions, i els correctors, de frenar-ne l'alternança amb el mateix valor dins el mateix text.

D'altra banda, hi ha un ús temporal que la *Gramàtica* recomana únicament amb la preposició *per a*, i és el del “límit temporal posterior al moment de referència”: *Em va dir que ho volien per a més tard*. I qui diu “per a més tard” diu “per a demà”. Aquí sí que autors i correctors s'hi haurien d'arremangar. La llengua dels mitjans sol preferir “per més tard”.

4 Fer-se un autogol a si mateix en la seva pròpia porta

Jordi Badia i Pujol

Blog *El clot de les Ànimes*, 05/07/2016

<http://blocs.mesvilaweb.cat/jbadia/2016/07/07/fer-se-un-autogol-a-si-mateix-en-la-seva-propia-porta/>

Els diccionaris diuen que la redundància és l'abundància excessiva. I, parlant de retòrica, afinen la definició així: «Repetició inútil de mots que en ocasions pot donar èmfasi a l'expressió, però normalment pot ésser considerada com un pleonasme viciós.» Déu n'hi do.

Aquest món de la redundància és un món ple de subtilitats. Perquè aquests excessos poden ésser vistents, estridents, però també ens poden passar per alt —per rutina— en construccions que no ens criden l'atenció.

Sovint sentim que tal o tal grup «ha estrenat un nou disc», o bé que una companyia «estrena un nou espectacle» i no hi trobem res d'estrany. Però, si hi pensem bé, allò que s'estrena sol ésser nou. Fins i tot si és un disc amb cançons d'altri —ja estrenades, pròpiament—, a les notícies ens diran que «s'ha estrenat un nou disc». Demano: si diguéssim que un grup **ha estrenat un disc**, hi hauria ningú que es pensés que el disc és vell?

Després hi ha aquell qui no es conforma a **repetir un avís**, sinó que ha de «tornar a repetir un avís». Bé, vejam: si és la segona vegada que ens pica la cresta no ens *torna a repetir un avís*, sinó que simplement **ens repeteix un avís**. *Tornar* i *repetir*: combinació susceptible d'ésser redundant.

El verb **mantenir** és dels que es presten a més abusos. Resulta que, segons els telenotícies, no es pot **tenir una reunió**, sinó que s'ha de «mantenir una reunió». No entenc per què. Home, si la reunió és tan delicada que es pot esguerrar fàcilment, saber-la mantenir deu ésser una virtut, però em fa l'efecte que per un seguit la cosa no va pas per aquí. Però això ara no ve a tomb. Jo us volia parlar de la redundància d'aquells tan coherents que saben «mantenir la mateixa posició de fa cinc mesos». Si ens ho mirem de prop, veurem que **mantenir** i **mateixa** s'encavalquen, perquè mantenir ja inclou la idea de continuïtat. Per tant, si diem **mantenir la posició de fa cinc mesos** ja fem el fet.

Tothom sap que les coses comencen al començament i s'acaben a l'acabament. Per això no entenc com pot ésser que el periodista que ens detalla el funcionament d'un congrés ens hagi de dir: «Finalment, el congrés s'acabarà amb

el discurs del president.» No és incorrecte, aquest *finalment*, ja ho sé, però és redundant.

Una cosa semblant passa amb dos adverbis sinònims, que molt sovint trobem plegats, com en aquesta frase, treta d'un diari: «*Igualment, també* ells poden sentir-s'hi còmodes.»

Però parlem de les redundàncies més evidents. N'és una la del possessiu. Ja se n'ha parlat a bastament i potser no cal insistir-hi gaire més. Per influències diverses, els nostres mitjans de comunicació fan servir *seu, seva, seus* i *seves* a tort i a dret. Vaig al Google i escric «seves» juntament el nom d'un diari. I em surt, de seguida: «Ràdio Berga reprèn les seves emissions.» Per què «les seves»? Que si diu «reprèn les emissions» es confondrà ningú? Vós us pensareu que Ràdio Berga reprèn les emissions de Ràdio Saldes?

Després ve quan el possessiu es barreja amb *propí*. Ací la redundància ja s'acosta a la temperatura d'ebullició. Faig el mateix experiment d'abans, amb «seva» i «pròpia» i em surt això: «Detinguts quatre homes que havien segrestat un membre de la seva pròpia família.» No cal dir-ho, oi? El *pròpia* no ens aporta cap novetat.

La cosa s'escalfa encara més quan entra en escena el prefix *auto-*. Aquest sí que no el puc sofrir. Aclarim-ho. El prefix *auto-* no m'ha fet res de dolent, però quan es combina amb un pronom reflexiu o amb l'adjectiu *mateix* és un doll de redundàncies: o bé hi sobra l'un o bé hi sobra l'altre. Per exemple, hi va haver unes setmanes que, per solidaritat, tothom «s'autoinculpava». Doncs el personal només havia d'**haver-se inculpat**. Perquè el pronom reflexiu *se* (o *es*) ja vol dir 'a si mateix', com el prefix *auto-*. Si dic que **m'he inculpat** ningú no entendrà que he inculpat el veí, de la mateixa manera que no cal que digui que «m'he autorentat la cara», perquè si he rentat la cara d'altri ja no faré servir el pronom reflexiu.

Això mateix passa amb *autodefinir-se*, un dels verbs més prolixos en aquest guirigall de les redundàncies. «X és un projecte que s'autodefineix així», diu un titular, en compte de «és un projecte que **es defineix** així».

Després hi ha el prefix *auto-* combinat amb un adjectiu: **autoexigent**, per exemple. Res a dir-hi lingüísticament (confesso que quan algú diu que és molt autoexigent se'm dispara una alarma: si ho ets, per què ho has de dir?, penso). Res a dir-hi, si no es combina amb la construcció «amb si mateix». Per què si algú és «autoexigent amb si mateix» s'ho hauria de fer mirar. Més que autoexigent potser és *autoredundant* (i ves que no sigui *autopetulant* i tot).

I entre les combinacions d'*auto-* amb un nom, tenim el famós *autogol*. Està bé, però *autogol* no el podem combinar amb *fer-se*, perquè ja tornaríem a caure en el mateix parany d'abans: la redundància. Doncs si escriviu 'fer-se un autogol' al Google us quedareu parats de la quantitat de pàgines que us sortiran.

En fi, és un món inabastable. Ja ho diu la definició primigènia: «abundància excessiva». Sí, la redundància en els nostres mitjans de comunicació és massa abundosa. No és gens estrany de veure-hi combinacions com ara la d'aquesta frase, que vaig llegir en un diari fa molt pocs dies: «Han començat l'escorcoll a les 17.00 de la tarda» (per ventura les 17.00 pot ésser al matí?). Als mitjans fins i tot s'hi han encomanat frases redundants populars: «*Com i de quina manera ho hem de fer?*», veureu escrit en articles.

A mi tot això em fa pensar en les visites d'en Pep de Sant Mateu de Bages, que venia a veure mon pare de tant en tant. Parlant dels camps, del bestiar, de política... en Pep sempre li deia: «Sí, Badia: sóc del parer d'estar d'acord amb la vostra opinió.» Tot plegat sembla una broma humorística, però no ho és pas.

Si teniu suggeriments, [podeu deixar un comentari al bloc](#), al final de l'entrada. Però és molt probable que la tramesa falli. Aleshores, us suggereixo que me l'envieu a jbadia16@xtec.cat i m'indiqueu si voleu que el publiqui. Si voleu rebre un avís cada vegada que hi hagi novetats al bloc, digueu-m'ho també per correu. –Jordi Badia i Pujol

5 Alfarrassar i aborrussar

J. Leonardo Giménez

Levante-EMV, 04/07/2016

<http://www.levante-emv.com/cultura/panorama/2016/07/04/alfarrassar-i-aborrussar/1440089.html> [€]

Vicent, alzireny, docent en la UPV i fill de llaurador, em pregunta si “El càlcul a ull de la collita de taronges d'un camp és un alfarràs?” i si “és normativament correcta eixa paraula”. Li conteste que sí. Efectivament, l'acte de 'càlcul fet a ull, sense pes ni mesura, de la quantitat o del valor dels fruits en verd d'un camp, abans de la collita', 'ajust a un tant alçat' el denominem d'eixa manera i és paraula normativa inclosa en tots els diccionaris. Si li ho haguera preguntat a son pare, sens dubte, li haguera fet la mateixa explicació sobre què és un alfarràs, perquè és un terme molt propi del medi agrícola, que quasi sempre és una

certificació de genuïnitat, però com que en l'anomenat valencià culte, procedent del noucentisme estret i elitista, moltes de les coses que diem en el valencià popular són titlades o suspectes d'incorrectes, Vicent no acabà de donar per bo l'alfarràs fins que ho preguntà i s'assegurà en els diccionaris.

El verb corresponent a tan nostrada paraula és *alfarrassar*, és a dir 'calcular a ull la quantitat o el valor (especialment dels fruits en verd d'un camp, abans de la collita). I la persona que alfarrassa, com també diu el precitat docent, és *alfarrassador*, *alfarrassadora*. Els comerços de taronja sempre han buscat, com a compradors de collites a ull, hòmens del camp especialistes a alfarrassar. Per cert, que comprar o vendre a ull és fer-ho segons la vista, sense comprovar el pes ni la mesura, però calculant aproximadament el que hi ha. Els alfarrassadors de collites no s'enganyaven (ni s'enganyen) massa. Les que sí que l'han errada, i molt, han sigut les empreses demoscòpiques en les previsions de les eleccions del passat 26J. Van alfarrassar molt per damunt damunt. Vaticiraren l'estancament del PP i el "sorpasso" i ja hem vist com s'han quedat els comicis generals. Un pèssim alfarràs demoscòpic. I a vore si aconseguim que *alfarràs*, *alfarrassar* i *alfarrassador/a* tinguen el seu merescut lloc en el paradís dels registres "formals".

Conscient del seu bandejament del patró culte, Eugeni S. Reig ja va incloure la forma verbal d'eixa família en *Valencià en perill d'extinció*. També la podem veure en *El valencià de sempre*, amb una cita de la magnífica novel·la *Quina lenta agonia la dels ametlers perduts*, de Toni Cucarella: "Feia l'efecte que calculava les penyes que hi destacaven o alfarrassava els pins escadussers que conformaven el bosquet de la Font de la Cirera".

Si *alfarrassar* sí que el veiem en tots els diccionaris, un altre verb, també procedent del medi rural, *alborrussar*, no ha tingut tanta sort, encara que Alcover i Moll ja l'inclogueren en l'impagable DCVB. El DNV de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, poant en la realitat de la parla, també l'arreplega. Vol dir 'fer les coses de pressa i desordenadament'. En l'agricultura era (i és) molt usual. Mon pare ja m'ho deia moltes vegades: "Birba-ho bé, al tall al tall i sense alborrussar". Això han fet alguns partits: enredrar i alborrussar.

6 Endurança, resiliència, resistència i paciència

Albert Pla Nualart

Ara, 17/06/2016

http://www.ara.cat/suplements/llegim/Enduranca-resiliencia-resistencia-paciencia_0_1597640261.html

Lillian Gish posa fi al màgic film *La nit del caçador*, l'únic que va dirigir Charles Laughton, amb una frase mítica: “*They abide and they endure*”. Gish la diu mirant a càmera, amb el carisma que dóna saber-se una llegenda del setè art. I mentre la diu, en un càlid interior, veiem per la finestra com la neu de Nadal cau sobre justos i pecadors en plena Gran Depressió.

La mala traducció d'un final pot destrossar una obra mestra. I ho fa la versió en castellà quan li fa dir “*Los niños son firmes, saben aguantar*”, una frase d'anunci de matalassos que hauria induït Gish a tornar al cine mut per no moure-se'n més.

Cal dir, per ser justos, que *abide* i *endure* plantegen una dificultat objectiva: tots dos vénen a equivaler a *aguantar* o *resistir*. “Aguanten i resisteixen” resulta redundant, i “aguanten i enduren” desconcerta. És un clar exemple que tenir paraules al diccionari serveix de poc si no són prou vives i conegudes.

La pressió conjunta de l'anglès i l'autoajuda està revifant i posant de moda nous termes en aquest camp semàntic. I és lògic que ens preguntem si enriqueixen la llengua o ens permeten, simplement, fer-nos els interessants.

¿Hem d'endurar la resiliència? Anem a pams. Mentre que Llull i Jaume I ja enduraven en el sentit de “suportar privacions (sobretot el dejuni) amb paciència”, *resiliència* prové d'un anglicisme format sobre el verb llatí *resilire* (“saltar enre-re, rebotar”) que descriu la capacitat d'un material o sistema per recuperar l'estat inicial quan deixa d'estar sotmès a una pressió o pertorbació. L'ús que està de moda estén aquest sentit a la psicologia i es pot definir com la capacitat de recuperar-se d'experiències negatives o traumes.

Endurar –revifat per influència de l'anglès– afegeix *paciència* al sentit de resistir o aguantar. I *resiliència* afegeix la idea de cedir i recuperar-se (de tornar a l'estat previ a la pressió) a *resistència*. Un ús sensible a aquests matisos mai serà gratuït, però no és fàcil interioritzar-los perquè sigui també pertinent.

7 Com defensar l'ús del català sense passar per impertinent

Ainhoa Sorrosal

El Nacional, 12/07/2016

http://www.elnacional.cat/ca/politica/defensar-catala-impertinent_106126_102.html

Fa només una setmana, la denúncia del músic Quimi Portet de ser víctima d'un cas de discriminació lingüística va reobrir el debat sobre la discriminació del català, tot i que es tracta d'una llengua oficial. Ahir, van aparèixer dos nous casos, un al CAP de Drassanes i un a la platja de la Fosca. Deixant de banda aquests casos, és difícil no sentir-se un impertinent si, davant un interlocutor castellano-parlant, un insisteix a usar el català o a exigir una resposta en català en el cas que l'interlocutor sigui l'Administració.

Això s'explica pel concepte de "nosaltres" en un context social on el català segueix essent la llengua sotmesa, argumenta Bernat Gasull. Gasull és tècnic de la Plataforma per la Llengua i s'ha especialitzat en l'àmbit del consum, l'empresa i l'administració. La Plataforma per la Llengua té com a un dels objectius fundacionals la protecció del català i la denúncia d'aquelles situacions que vulneren els drets lingüístics dels catalanoparlants.

Conscients dels dubtes que generen els casos de discriminació que es viuen de forma personal, l'ONG del català ha publicat [una guia on es donen pautes](#) per gestionar aquests casos.

Per exemple, com actuar si el nostre interlocutor és castellanoparlant o saber si ens podem adreçar en català a un funcionari de l'Estat com, per exemple, un policia que treballa a Catalunya. "La guia és una ajuda per als qui volen viure el català amb normalitat. Per saber què diu la llei i quins drets tenim", apunta Gasull.

Quatre denúncies setmanals

Actualment reben quatre denúncies de mitjana a la setmana. Gasull assegura que en els últims anys han augmentat el nombre de denúncies rebudes i n'apunta dues possibles causes: o bé que augmenta la sensibilització entre la població o bé que els funcionaris de l'Estat són "més agressius" i que, per tant, es donen més casos de vulneració dels drets lingüístics.

És per tot això que des de la Plataforma insisteixen en la importància de denunciar tots els casos. De fet, han augmentat el nombre de queixes a Adminis-

tracions de titularitat autonòmica a Catalunya. Això demostraria que “la ciutadania percep molts dèficits en una Administració que sent que és la que més els hauria de protegir”. L’entitat disposa d’un servei d’assessorament jurídic amb una lletrada que també actua d’ofici en els casos que es denuncien als mitjans de comunicació.

L’ICS i Interior, campions en denúncies

La Plataforma publica cada any un informe de queixes lingüístiques. El del 2015 en deixa 426; 120 afecten l’Administració. Una xifra que representa el doble que l’any anterior.

En aquest cas, bona part de les queixes estan relacionades amb deficiències en l’atenció oral o escrita (33,6% del total) seguides de les que denuncien discriminacions explícites i hostilitats (14,6%). L’informe conclou que l’Institut Català de la Salut (ICS) i el Ministeri de l’Interior, especialment per les queixes que rep per l’actuació de les forces de seguretat, són les dues administracions que generen més denúncies.

D’altra banda, l’entitat també assenyala que es donen casos d’agressions greus (violència física o vexacions) i que, entre el 2007 i el 2015, se n’han comptabilitzat unes 90.

El compromís de l’Administració

El fet de rebre queixes en què l’Administració central denega l’atenció a ciutadans que s’expressen en català no només demostra un problema d’intolerància d’aquesta administració. També evidencia un problema de poca capacitació lingüística del personal de les Administracions de titularitat estatal.

Sigui com sigui, Gasull insisteix que els catalanoparlants no gaudim dels mateixos drets que els parlants d’altres llengües oficials, començant pel castellà: “Tenim una legislació que instaura drets inferiors”. Per això, des de la Plataforma reclamen que l’Administració sigui més dura i que compleixi la llei.

“S’han donat casos en què el denunciador és un agent dels cossos de seguretat de l’Estat i la víctima ha acabat essent el perjudicat”, ha denunciat. Aquest és un cas extrem, però no complint la legislació s’avalua la discriminació de la llengua i actes de xenofòbia per parlar en català.

8 Brexit lingüístic per a l'anglès?

Carles de Rosselló

Blog *La BBC*, 10/07/2014

<http://www.labbc.cat/brexit-linguistic-langles/>

Una de les conseqüències de la decisió dels britànics d'abandonar la Unió Europea és que l'anglès deixi de ser-ne una de les llengües oficials. Això per què? Doncs perquè cada Estat pot designar una llengua com a oficial (les interpretacions en aquest punt no són unànimes). La Gran Bretanya va triar l'anglès i no hi ha cap altre país que ho hagi fet. Els dos altres països que el podien haver designat –Irlanda i Malta– van escollir respectivament l'irlandès (200.000 parlants) i el maltès (393.000 parlants). La conclusió de Danuta Hübner, la cap del Comitè d'Afers Constitucionals del Parlament europeu, és rotunda: ["If we don't have the UK, we don't have English"](#). L'anglès no ho tindria tot perdut si l'amenaça de Hübner finalment fos certa: ironies de la vida, sempre podria confiar que una Escòcia independent li retornés l'estatus d'oficialitat.

La veritat és que algunes de les reaccions sociolingüístiques d'alguns polítics denoten un clar empenyament pel Brexit. Per exemple, Jean Claude Juncker, el president de la Comissió Europea, el dimarts 28 de juny es va adreçar al Parlament només en francès i alemany, evitant clarament l'ús de l'anglès, llengua que empra amb molta assiduïtat en seu parlamentària.

Altres polítics han vist en el Brexit una oportunitat per reforçar el paper de les seves llengües. Francesos i alemanys malden perquè les seves llengües s'usin molt més a Brussel·les. Així, polítics a banda i banda de l'espectre ideològic han començat a pressionar en una mateixa direcció. Mireu sinó aquestes piulades de Robert Ménard, alcalde de Beziers (Front Nacional), i de Jean-Luc Mélenchon (Front de l'Esquerra). [\[vegeu-les aquí\]](#)

Per Mélenchon, l'anglès no només hauria de deixar de ser llengua oficial a la UE sinó també una de les tres llengües de treball (conjuntament amb el francès i l'alemany).

[En aquest article de La Vanguardia](#) s'explica que fins i tot després de les adhesions de la Gran Bretanya i d'Irlanda el 1973, el francès va continuar sent la llengua habitual entre funcionaris i diplomàtics. I que l'anglès el desplaça a partir del 2004, quan la UE s'amplia cap als països de l'Est. És comprensible, doncs, l'anhel de la política francesa per recuperar per a la seva llengua la situació de privilegi que té ara mateix l'anglès.

Amenaces infundades Són creïbles les amenaces que li plouen a l'anglès des de diverses bandes? Amb la situació actual diria que no. Irlanda s'ha afixat a recordar que qualsevol canvi en el règim lingüístic ha de comptar amb el vot unànim de tots els estats membres (cosa que vol dir que ells es posicionarien en contra de qualsevol mesura que anés en contra de l'anglès). I cal comptar, a més, que en un entorn d'atracció internacional com Brussel·les, l'anglès continuarà tenint, amb tota seguretat, un paper destacadíssim en les relacions interpersonals i en la documentació.

Això no obstant, i acabi com acabi aquest capítol, es constata com qualsevol llengua, fins i tot les més poderoses, estan subjectes a vicissituds històriques que poden tenir repercussions per al seu futur.

Si us ha agradat l'article, us animo que el compartiu i que [deixeu els vostres comentaris en el blog](#). I si no us ha convençut, també m'agradaria molt saber el perquè.

9 RodaMots: una aplicació didàctica

Margalida Ballester Pou

Nivell 1r ESO. Curs 2015-2016. IES Lluçmajor (Mallorca)

http://www.migjorn.cat/bd/mballester_rodamots.pdf

Presentació

Aprofitant el recurs que ens ofereix la pàgina web de **RodaMots**, 'Cada dia un mot' (<http://rodamots.cat/>), proposem aquesta aplicació didàctica. Els alumnes poden seguir els continguts de la web per internet, subscriure-s'hi per rebre el mot del dia per correu electrònic (<http://rodamots.drac.com/alta/>) o bé seguir les actualitzacions diàries de la web via Twitter (<https://twitter.com/rodamots>).

Objectius didàctics

- Conèixer l'estructura dels mots i la partició en lexema i morfemes.
- Reconèixer les categories gramaticals dels mots.
- Classificar els noms segons els diversos criteris que existeixen.
- Identificar paraules el gènere de les quals deim sistemàticament malament.

- Distingir entre el sentit propi i el sentit figurat que poden presentar certes paraules.
- Treballar la morfologia de l'adjectiu: el gènere, el nombre i el grau.
- Conèixer el concepte de lexicalització i detectar-ne els diversos casos.
- Saber què són les [frases fetes](#) i conèixer-ne d'importants.
- Distingir entre màximes i [refranys](#) i fer servir cada tipologia segons la necessitat que ho requeresqui.
- Identificar l'estructura d'una entrada de diccionari i de les obres lexicogràfiques.
- Conèixer els tipus de diccionari que hi ha i les abreviatures que s'hi fan servir.

Continguts

- Voluntat d'enriquir el vocabulari.
- Detecció en un fragment dels lexemes, els morfemes flexius, els morfemes derivatius, els mots variables, els mots invariables, els mots plens i els mots buits.
- Classificació dels noms en concrets i abstractes i en col·lectius i individuals.
- Escripura de paraules amb una sèrie de prefixos i sufixos.
- Exemplificació del concepte de sufix mitjançant la recerca d'exemples que en contenguin.
- Cerca de mots que tinguin sentit propi i sentit figurat.
- Explicació dels significat de frases fetes.
- Detecció de sigles i acrònims en una sèrie de mots.
- Consulta del diccionari sempre que hi hagi dubtes sobre una paraula.
- Observació d'una entrada de diccionari i detecció de l'estructura i la informació que conté.

Criteris d'avaluació

- Observar si identifiquen en un mot els lexemes i els morfemes que el formen.

- Valorar que detectin les característiques de cada tipus de nom.
- Observar si formen els femenins de substantius masculins que es proporcionen.
- Observar si escriuen en plural una sèrie de frases que es proporcionen, respectant especialment les regles de formació del plural dels substantius.
- Detectar si reconeixen diverses maneres de formar el plural i troben les paraules que no el fan com les altres.
- Observar si saben passar un adjectiu del femení al masculí i del masculí al femení.
- Detectar si són conscients de l'existència d'adjectius d'una i de dues terminacions.
- Analitzar si reconeixen [les locucions](#) com a expressions lexicalitzades i n'entenen el sentit.
- Verificar que coneguin el significat de determinades locucions i que les relacionin amb expressions equivalents.
- Verificar si han après els criteris que feim servir a l'hora de cercar una paraula en el diccionari.

Recurs didàctic

Una vegada que s'han subscrit a RodaMots (<http://rodamots.drac.com/alta/>), els alumnes reben cada dia (de dilluns a divendres) per correu un breu missatge amb una paraula o una expressió, amb el seu significat i exemples. Si segueixen directament [la web](#) o bé el compte de [Twitter](#), cal tenir en compte que els continguts dels missatges i els de la web de vegades són una mica diferents (a la web sol haver-hi més informació).

Activitats

S'aconsella treballar les activitats proposades a continuació cada dia al començament de la classe. Perquè a part de treballar unes activitats, ens ajudarà a posar a tots els alumnes, d'una manera més ràpida, en posició de feina. Centrar-se tots en una cosa molt concreta és la manera de saludar-nos i anar per feina. Aquesta cosa concreta és la paraula del dia i el que els motiva és la sorpresa de veure quina serà.

Activitats:

1. Una vegada projectat a la pissarra digital el mot, identificar i contestar les preguntes següents:

- a) Quina informació gramatical ens dóna?
- b) Escriu el seu significat.
- c) Identificar el lexema i morfema.
- d) Hi ha exemples?
- e) És o hi ha una frase feta? Si la presenta, copia-la.
- f) Etimologia de la paraula: És preromànica? Ve del llatí, [del grec](#) o és [un manlleu](#)?
- g) La utilitzam a Mallorca? Quina paraula és la nostra equivalent?
- h) Si és de Mallorca i no la coneixíem, demanar als pares o padrins si la saben.
- i) De deures: confecciona una frase amb la paraula, expressió, etc. amb la qual quedi ben clar el seu significat.

2. Participar a [l'Enigmot](#) quan es presenti: motivar els alumnes per a endevinar el mot que s'amaga darrere l'enigma.

[RodaMots: arxiu per temes](#) · [Arxiu alfabètic](#) · [Darrers mots enviats](#) · [Preguntes més freqüents](#)

[Els mots de RodaMots roden a l'IES Lluçmajor](#)

10 Enllaços i convocatòries

- ▶ El Departament de Traducció i Comunicació de la Universitat Jaume I organitza les [XI Jornades Internacionals de Traducció i Interpretació](#), que tindran lloc a Castelló de la Plana **del 10 al 12 de maig de 2017**. La temàtica de les jornades serà Justícia i llengües minoritzades en l'ordre postmonolingüe. [Presentació de comunicacions](#) oberta fins al 5 de setembre.
- ▶ [40 anys del departament de Filologia Catalana de la Universitat de València, 1976-2016](#). Acte inaugural: **14 de setembre de 2016** a les 18h a la sala d'actes Manuel Sanchis Guarnier (Facultat de Filologia, Traducció i Comunicació de la UV). [Consulteu el programa complet dels actes](#)

- ▶ *Caplletra*. Revista Internacional de Filologia: [sumari i articles del núm. 60, primavera 2016](#), monogràfic “La ironia en la literatura catalana de preguerra”.
- ▶ Jordi Nopca i Maria Rodríguez Mariné, [“Viatge al país de les meravelles. Test psicotròpic de supervivència lingüística per les terres de parla catalana”](#) (interactiu del diari *Ara*)
- ▶ *VilaWeb* publica a l'estiu [la sèrie “La història de les paraules”](#), basada en l'Estratigrafia Dialectal, dels professors Germà Colón i Maria-Pilar Perea. Cada dia presenten un mapa i una explicació per a veure l'evolució històrica i el repartiment dialectal d'una unitat semàntica. [Vegeu aquí totes les entrevistes publicades fins ara.](#)
- ▶ Ramon Torrents, [“U més u – Un més un”](#) (blog *Raons de llengua*, 07/07/2016)
- ▶ Francesc Marco i Manuel Carceller de Plataforma per la Llengua entrevistats per L. Part: [“El requisit lingüístic hauria d'entrar dins de la normalitat”](#) (*La Veu del País Valencià*, 03/07/2016).
- ▶ [“L'IEC incorpora Alà Baylac, Joan Beltran i Jordi Mir com a nous membres corresponents de la Secció Filològica”](#) (Butlletí de notícies de l'IEC, 27/06/2016)
- ▶ [“Nova edició, actualitzada, del diccionari en línia *Noms de peixos*”](#) (Notícies del Termcat, 13/07/2016)
- ▶ [“Com es pronuncia... en català?”](#) (blog *Retruc*s dels Serveis Lingüístics de la Universitat de Barcelona, 13/07/2016)
- ▶ Miquel Àngel Pradilla Cardona, [“III Jornades sobre «La recerca sociolingüística en l'àmbit de la llengua catalana»”](#) (blog de la *Revista de Llengua i Dret*, 07/07/2016), celebrades a l'IEC el 31 de maig i l'1 de juny de 2016.
- ▶ [“El valencià de la Valldigna és ric en localismes que el fan únic”](#) (*La Veu del País Valencià*, 26/06/2016). A través de les entrevistes realitzades a gent major dels cinc pobles que conformen aquesta subcomarca, Joan Giner ha realitzat una anàlisi dialectològica polièdrica en el llibre *El valencià de la Valldigna*.
- ▶ Vanessa Bretxa, [“Les veus del professorat: com es gestionen les llengües a secundària?”](#) (*Racó Català*, 17/06/2016). Avançament del llibre i la recerca.